

Informace o situaci v sociálních službách v souvislosti s návrhem státního rozpočtu pro rok 2012 a předpokládanou výší dotace pro poskytovatele sociálních služeb

(podkladový materiál pro jednání 94. Plenární schůze RHSD ČR dne 13. 10. 2011)

Ministerstvo práce a sociálních věcí, odbor sociálních služeb a sociálního začleňování, předkládá Radě hospodářské a sociální dohody informaci o aktuálním vývoji v oblasti dotací pro poskytovatele sociálních služeb na podporu poskytování sociálních služeb pro rok 2012 a výhled do r. 2014.

Součástí materiálu jsou informace o celkovém počtu podaných žádostí o dotaci na rok 2012 a vyčísleném požadavku na dotace, dále informace o nové konstrukci limitu maximálních částek úhrad za poskytování sociálních služeb, jež se zobrazí v novele vyhlášky č. 505/2006 Sb. a v neposlední řadě informace o projednávání „Principů dotačního řízení na podporu poskytování sociálních služeb v letech 2012 a 2013“ se sociálními partnery (Unie zaměstnavatelských svazů a Odborový svaz zdravotnictví a sociální péče) a zástupci AK ČR, Spolku oborové konference nestátních neziskových organizací působících v sociálně zdravotní oblasti (dále jen SKOK) a SMO ČR a výhled na řešení situace v oblasti financování sociálních služeb po roce 2014.

Informace o počtu podaných žádostí o dotaci na rok 2012

V rámci vyhlášeného 1. kola dotačního řízení k poskytnutí dotace ze státního rozpočtu na rok 2012 pro poskytovatele sociálních služeb na zajištění základních činností sociálních služeb podalo žádost o dotaci celkem 1820 subjektů, přičemž nejvíce podaných žádostí je zaznamenáno ze Středočeského kraje (celkem 231 žádostí) a nejméně z Karlovarského kraje (celkem 63 žádostí), což koresponduje s počtem registrovaných subjektů v rámci jednotlivých regionů.

Celkem je pro rok 2012 podáno žádostí o dotaci na 4965 sociálních služeb, z toho 4796 v rámci programu podpory A, tj. sociální služby s místní a regionální působností a 169

v rámci programu podpory B, tj. sociální služby s celostátní a nadregionální působností.

Celkový požadavek na dotaci činní pro rok 2012 10,26 mld. Kč, z toho v rámci programu podpory A činní požadavek 9,83 mld. Kč a v rámci programu podpory B činní požadavek 427 mil. Kč. Již tradičně, a to s ohledem na nákladovost jednotlivých základních druhů sociálních služeb činní nejvyšší požadavek na dotaci skupina služeb sociální péče, a to 7,9 mld. Kč. Skupina služeb odborné sociální poradenství vyjádřila v žádostech svůj požadavek na dotaci ve výši 406 mil. Kč. Služby sociální prevence požadují v souhrnu částku 1, 87 mld. Kč. Na tomto místě je nutné konstatovat, že v rámci tohoto požadavku jsou již načteny požadavky těch poskytovatelů sociálních služeb, kteří od 1. ledna 2012 nebo v průběhu tohoto roku ukončí zajišťování jednotlivých druhů služeb sociální prevence v rámci individuálních projektů krajů, financovaných z OPLZZ ESF (dále „IP krajů“).

V roce 2011 byly podány žádosti v rámci skupiny služeb sociální prevence pro 1337 sociálních služeb a vyjádřený požadavek činil 1,3 mld. Kč. Z toho vyplývá rozdíl odpovídající počtu služeb, které jsou nyní realizovány v rámci IP krajů. Prostý požadavek však nemůže být jednoduše převzat, neboť jsou v něm zahrnuty v tuto chvíli i neuznatelné náklady a nadhodnocené položky rozpočtu požadavku na dotaci. Toto platí i pro ostatní základní skupiny sociálních služeb. MPSV ve svém odhadu vyjádřilo potřebný rozdíl na pokrytí nákladů vzniklých z přesunu financování služeb sociální prevence z IP krajů do národních zdrojů ve výši do 500 mil. Kč nad rámec finančních prostředků alokovaných na dotace na sociální služby v rámci státního rozpočtu pro rok 2011.

Informace o nové konstrukci limitu maximálních částek úhrad za poskytování sociálních služeb

V rámci novely zákona o sociálních službách jako doprovodnou aktivitu, navrhuje odbor sociálních služeb a sociálního začleňování i změny maximálních úhrad za poskytované úkony sociálních služeb v rámci prováděcího právního předpisu, vyhlášky č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách. K tomuto

kroku vede MPSV několik skutečností. Mezi ty zásadní patří následující:

1. K poslední úpravě došlo 1. 1. 2008 na základě vyhlášky č. 340/2007 Sb., v souvislosti s valorizací důchodů k 1. 1. 2008. Během let 2008-2011 došlo k valorizaci důchodů celkem 4x (v průměru starobní důchody navýšeny o 1524 Kč). Od 1. 1. 2012 se počítá s další valorizací, a to v průměru o 260 Kč.
2. Ve sledovaném období docházelo každoročně ke zvyšování spotřebitelských cen
3. V roce 2012 se předpokládá zvýšení DPH o 4% a v roce 2013 o 7% proti současné výši této daně, nevylučuje se ani další zvýšení této a popř. dalších typů daní.
4. V nejbližších letech lze počítat s ohledem na omezené možnosti státního rozpočtu snižující se podíl tzv. provozních dotací MPSV.
5. Zvyšuje se tlak na zajištění vyšší participace vlastních i jiných zdrojů uživatelů sociálních služeb.
6. Uživatelé si na druhé straně musí vedle stanovené úhrady ze svého příjmu pokrýt i nezbytné osobní výdaje (doplatky na léky a poplatky ve zdravotnictví nevyjímaje, a to i s ohledem na zrušení výjimky snížené výše regulačních poplatků za pobyt ve zdravotnických zařízeních pro uživatele pobytových sociálních služeb).
7. Ve vybraných typech pobytových sociálních služeb bude i nadále zachován zaručený minimální zůstatek z příjmu uživatele sociální služby, což omezuje u nemalé části klientů nastavení výše úhrady za stravu a ubytování poskytovatelem. Tato v současné době nevyhovující úprava měla být změněna tak, aby odpovídala současné potřebě pro reformu financování sociálních služeb, v průběhu legislativního procesu byla však změněna a následně v rámci pozměňovacích návrhů zcela stažena.

Výše uvedené skutečnosti vedou MPSV k aktivní debatě nad novou konstrukcí výše limitů úhrad za úkony poskytované v rámci sociálních služeb.

Závěry dosavadních projednávání „Principů dotačního řízení na podporu poskytování sociálních služeb v letech 2012 a 2013“

Předmětný materiál „Principy dotačního řízení na podporu poskytování sociálních služeb v letech 2012 a 2013 a způsob výpočtu směrného rámcového čísla pro kraje k zajištění financování sociálních služeb v souladu se zákonem o sociálních službách“ (dále jen „Principy DŘ“) byl vypracován odborem 22 a v průběhu měsíce srpna tohoto roku projednán se zástupci Unie zaměstnavatelských svazů, SKOKu, Odborového svazu zdravotnictví a sociální péče (dále OSZSP) a Asociace krajů České republiky.

Konkrétně pak dne 29. 8. 2011 proběhlo jednání zástupců Komise Rady AK ČR pro sociální záležitosti (dále jen Komise) ve složení náměstek hejtmána Karlovarského kraje p. Miloslav Čermák a náměstkyně hejtmána Jihočeského kraje Mgr. Ivana Stráská a zástupců MPSV sekce sociální a rodinné politiky pod vedením pana náměstka ministra Ing. Davida Kafky.

Z proběhlého jednání se zástupci Komise lze konstatovat, že zástupci Komise vzali na vědomí předložené materiály a chápou snahu MPSV objektivizovat postup v dotačním řízení pro rok 2012. Zástupci Komise zdůraznili, že částka 6,1 mld. Kč na dotace pro rok 2012 je nedostačující. Během jednání byly nastíněny zásadní principy, o kterých se MPSV i zástupci Komise domnívají, že je důležité je ještě projednat v rámci krajské samosprávy (mezi členy Komise). Tyto principy se přímo dotýkají způsobu dotačního řízení v roce 2012, na němž participují krajské úřady v rámci přenesené působnosti, a významně do něj vstupuje regionální samospráva. K jednotlivým principům byly zástupcům Komise ministerstvem sděleny doplňující informace a upřesněn praktický dopad.

Odbor sociálních služeb a sociálního začleňování (dále odbor 22) konstatoval, že je cílem zajistit bezpečné a transparentní prostředí pro pracovníky KÚ a MPSV pro hodnocení žádostí o dotaci a nalézt společné body při dotačním řízení. Zástupci Komise zdůvodnili svůj současný rezervovaný postoj k DŘ 2012. Je možné, že se

ve svých představách budou zástupci krajských samospráv a MPSV rozcházet. MPSV informovalo, že bude dopracována samostatná metodika pro hodnocení žádostí o dotace, kde budou jasně vymezeny kompetence MPSV, KÚ a kraje (Příkaz ministra upravující oblast nabytí účinnosti dnem 23. 9. 2011).

V případě, že by v následujících týdnech nedošlo k dohodě mezi zástupci regionů a MPSV v oblasti hodnocení žádostí o dotace ze SR v rámci Programu podpory A, konstatoval odbor 22, že provede návrh na rozdělení dotací jednotlivým poskytovatelům a předloží dotační komisi v plné odpovědnosti tyto návrhy jako návrhy MPSV. Zástupci Komise přislíbili, že své vyjádření s podněty zašle Komise panu náměstkovi ministra Ing. Davidu Kafkovi do 21. 9. 2011, případné informace, které budou členy Komise projednány dříve a mohou být MPSV sděleny samostatně, budou zaslány průběžně, a to řediteli odboru 22 Mgr. Petrovi Hanušovi. Ing. Davidovi Kafkovi, náměstkovi ministra pro oblast sociální a rodinné politiky bylo dne 7. 10. 2011 doručeno stanovisko Komise, že kraje odmítají principy dotačního řízení a konstrukci směrného čísla a požádají ředitele krajských úřadů, aby vydali pokyn vůči svým zaměstnancům, aby se podíleli na dotačním řízení v omezeném rozsahu. MPSV konstatuje, že je tímto ohroženo fungování úrovně krajských úřadů jako výkonu státní správy v přenesené působnosti v rámci realizace dotačního řízení pro rok 2012 a může nastat významným způsobem destabilizování stávající sítě poskytovatelů sociálních služeb, která se v posledních 5 letech vyvíjela.

Závěry z jednání MPSV se zástupci Asociace krajů České republiky:

Zástupci Komise

1. nesouhlasí s částkou vyčleněnou na dotace na sociální služby ve výši 6,1 mld. Kč,
2. chápou snahu o objektivizaci,
3. byli seznámeni s návrhem principů a způsobu výpočtu směrného čísla,
4. do 21. září se mají vyjádřit a budou zasílat průběžné závěry k předaným materiálům,
5. celá debata byla lehce emočně zatížená zkušeností s mediální prezentací krajské práce ministerstvem,

6. si nejsou jisti, zda se všechny kraje budou podílet na hodnocení a zda budou akceptovat návrhy k principům včetně způsobu určení směrných čísel ministerstvem.

Dne 12. 8. 2011 proběhlo jednání se zástupci SKOK a Odborového svazu zdravotnictví a sociální péče ve složení Ing. Mgr. Matěj Lejsal (SKOK) a Bc. Dagmar Žitníková (OSZSP), na které navázalo dne 31. 8. 2011 jednání se zástupci Unie zaměstnavatelských svazů ve složení prezident UZS Ing. Pavel Dušek a Mgr. Hynek Kalvoda. Při těchto jednáních byly projednány stejné principy a zástupci sociálních partnerů byli informováni o průběhu dosavadních jednání. Za MPSV se jednání zúčastnili pracovníci sekce sociální a rodinné politiky pod vedením pana náměstka ministra Ing. Davida Kafky.

Závěry z jednání MPSV se zástupci zbývajících sociálních partnerů:

1. UZS v závěru jednání vyslovila předběžně souhlas s předloženými dotačními principy a zástupci UZS přislíbili, že zašlou vyjádření k části materiálu týkající se výpočtu směrného čísla do pátku 2. 9. 2011 (pozn.: 2. 9. 11 odbor 22 obdržel e-mailovou zprávu od Ing. P. Duška, že souhlasí se způsobem výpočtu směrného čísla pro rok 2012) zvažují však, zda stojí za tu energii a čas zabývat se cizelováním systému, který stejně již není života schopný a vnímají jako významnější zabývat se opravdu systémovými změnami, které mohou být aplikovány do Dotačního řízení pro r. 2014,
2. zásadní je nastavení systému financování do budoucna a zásadní otázkou je, zda MPSV považuje systém dotací za ten, který by měl přežít – MPSV má k systému dotací postoj negativní. Debata by se tedy měla vést spíše v rovně politicko strategických úvah,
3. UZS zmínila otázku plánovaných kroků, tak aby bylo zabezpečeno politicky pevné a nezrušitelné financování i po r. 2014,
4. byly zmíněny různé modely financování od přímého přes vázaný příspěvek na klienta až po systém veřejných zakázek, RUD obcí a financování sociálních

služeb prostřednictvím Úřadu práce ČR, který by pak doznal zřejmě změny na dominantně exekutivní sociální úřad,

5. VO 221 konstatoval, že koncepční práce začne na Kulatém stole k aktivitě č. 1 projektu „Podpora procesů v sociálních službách“ dne 6. 9. 2011,
6. OSZSP vznesl několik zásadních připomínek, a to výši celkové částky dotací, způsobu hodnocení dotací pro jednotlivé poskytovatele, jejich konkrétní znění je součástí přílohy zápisu z jednání Pracovního týmu RHSD pro sociální politiku zde dne 7. 10. 2011. OSZSP následně pozitivně ohodnotil práci MPSV, zejména s ohledem na značnou náročnost hodnocení žádostí a určování směrného čísla. Konstatoval, že by dotace na sociální služby v r. 2012 měly být předmětem jednání tripartity, což NM 2 komentoval slovy, že toto je možné a OSZSP může požádat o začlenění tématu na jednání RHSD,
7. SKOK vzal informace na vědomí a neměl námitek vůči hodnocení a určení směrného čísla.

Základní principy dotačního řízení

Principy dotačního řízení jsou dány PM 13/2011, tj. dokumentací pro poskytování dotací ze státního rozpočtu poskytovatelům sociálních služeb v oblasti podpory poskytování sociálních služeb, především pak výzvou k dotačnímu řízení a metodikou pro poskytování dotací.

Cílem MPSV je v rámci dotačního řízení vyloučení střetu zájmů, vytvoření rovného přístupu ke všem poskytovatelům sociálních služeb a transparentního dotačního systému, který primárně podporuje ty sociální služby, jež umožňují co nejdelší možné setrvání jejich uživatelů v domácím prostředí či místní komunitě.

Základní principy dotačního řízení:

- 1. Vyloučení střetu zájmů**
- 2. Rovný přístup ke všem poskytovatelům**

3. **Analýza střednědobých plánů rozvoje sociálních služeb jakožto podkladů pro poskytování dotací**
4. **Podpora terénních a ambulantních služeb sociální péče**
5. **Podpora služeb sociální prevence zaměřených na podporu dětí ohrožených sociálním vyloučením**
6. **Nepodpora navyšování kapacit pobytových služeb sociální péče**

Ad 1. a 2. Vyloučení střetu zájmů a rovný přístup ke všem poskytovatelům

Vyloučení střetu zájmů a dosažení rovného přístupu ke všem poskytovatelům bude dosaženo **stanovením a zveřejněním exaktního způsobu výpočtu optimálního a reálného návrhu dotace u všech druhů služeb a všech poskytovatelů sociálních služeb v jednotlivých krajích**. Vychází se z předpokladu, že stanovení kritérií návrhu dotace nemusí být jednotné pro celou ČR (neboť jednotlivé kraje již pracují s různými metodami – určení cenových hladin, benchmarking atd. – a poskytovatelé sociálních služeb jsou s těmito metodami srozuměni), ale všechny kraje prostřednictvím MPSV zveřejní konkrétní způsoby výpočtu/návrhu optimálního/reálného návrhu dotace. Tato kritéria budou MPSV předána před započítáním hodnocení žádostí o dotace a budou ze strany MPSV po stanovení návrhů dotací ověřena. Totéž učiní MPSV pro dotační program podpory B.

Kritéria budou dále zveřejněna na webu MPSV a bude možné je zpětně ověřit taktéž ze strany žadatelů o dotaci i veřejnosti.

Ad 3. Analýza střednědobých plánů rozvoje sociálních služeb jakožto podkladů pro poskytování dotací

V průběhu měsíců srpna a září byly se všemi kraji jednotlivě uspořádány schůzky nad zpracovanými střednědobými plány rozvoje sociálních služeb, přičemž cílem analýzy

těchto plánů a následných schůzek je projednání těchto dokumentů z hlediska jejich použitelnosti jakožto východiska pro určení potřebnosti jednotlivých služeb, jejich dostupnosti na území kraje a kvantifikaci požadavků na poskytnutí dotace ze strany jednotlivých krajů.

Ad 4. Podpora terénních a ambulantních služeb sociální péče

MPSV bude v rámci přenesené působnosti výkonu státní správy v rámci dotačního řízení požadovat **pokračující podporu terénních a ambulantních služeb sociální péče** (zejména centra denních služeb, denní stacionáře, pečovatelská služba a osobní asistence).

Tuto problematiku je nutno řešit v souvislosti s oblastí financování vybraných služeb sociální prevence, u nichž bude v letošním roce ukončena podpora formou individuálních projektů krajů z OP LZZ. Tyto sociální služby tak budou opět žádat o podporu ze státního rozpočtu a požadavky na dotaci ze strany těchto sociálních služeb odbor 22 odhaduje ve výši cca 400-500 mil. Kč.

MPSV bude při projednávání souhrnných žádostí požadovat, aby podpora těchto sociálních služeb v souhrnu za kraj minimálně **odpovídala 90% částky přidělené této formě péčových služeb v roce 2011**; přičemž zvýšené požadavky vybraných služeb sociální prevence budou dále pokryty snížením objemu dotací primárně v rámci pobytových služeb sociální péče, a dále pak sociálního poradenství a ostatních služeb sociální prevence. MPSV bude dále požadovat, aby pokles ve výši dotace u pobytových služeb sociální péče nebyl nižší než o 10% a bylo tak zajištěno, aby terénní a ambulantní služby sociální péče nebyly v nižší míře podporovány ve prospěch pobytových služeb sociální péče; tzn. poklesy podpory u terénních, ambulantních a pobytových služeb sociální péče musí být alespoň vyrovnané. Tímto požadavkem bude zajištěno, že pobytové služby sociální péče nebudou oproti službám terénním a ambulantním zvyhodněny.

Ad 5) Podpora služeb sociální péče a sociální prevence zaměřených na podporu dětí ohrožených sociálním vyloučením

MPSV bude v rámci přenesené působnosti výkonu státní správy v rámci dotačního řízení požadovat pokračující podporu těch služeb sociální prevence, které podporují cílové skupiny dětí a rodin, z nichž tyto děti pocházejí, a které brání sociálnímu vyloučení těchto cílových skupin pro jejich krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí a ohrožení práv a oprávněných zájmů trestnou činností jiných fyzických osob.

Cílem MPSV je i v době realizace rozpočtových úspor podporovat preventivní služby s cílem zabránit budoucímu rozvoji sociálně-patologických jevů, jejichž řešení by si v rámci systémů sociální ochrany v budoucnu vyžádalo mnohem nákladnější opatření.

MPSV bude při projednávání souhrnných žádostí požadovat, aby podpora těchto sociálních služeb v souhrnu za kraj minimálně odpovídala rozmezí **80 - 90% částky přidělené tomuto typu služeb v roce 2011**. Zvýšené požadavky vybraných služeb sociální prevence budou dále pokryty snížením objemu dotací primárně v rámci pobytových služeb sociální péče, a dále pak sociálního poradenství a ostatních služeb sociální prevence.

Ad 6) Nepodpora navyšování kapacit pobytových služeb sociální péče

Navyšování kapacit pobytových služeb sociální péče nebude v rámci finanční podpory ze státního rozpočtu nadále podporováno s výjimkou změn souvisejících s procesem transformace a rozšiřování kapacit domovů se zvláštním režimem (za předpokladu transformace stávajících kapacit domovů pro seniory). Celkový objem finančních prostředků vyhrazených na služby sociální péče bude jednotlivým krajům sdělen zároveň s informací o celkové výši směrného čísla, přičemž musí být primárně zachována podpora terénních a ambulantních služeb sociální péče (viz bod 3).

Systemově bude deklarována potřeba pobytových služeb zajišťujících péči sociálně-zdravotní povahy řešena v rámci připravovaného zákona o dlouhodobé péči. Za tímto účelem MPSV realizuje individuální projekt s názvem „Optimalizace sítě sociálně-zdravotních služeb“.

Zpracoval: PhDr. Radek Suda, odbor sociálních služeb a sociálního začleňování, MPSV, 7. 10. 2011